

7. Чазов Є.В. Дослідження ринку дитячого харчування України / Є.В. Чазов. // Глобальні та національні проблеми економіки: Електронне фахове наукове видання. – Миколаїв, 2015. – № 8. – С. 664–667.

8. Консерви фруктові пореподібні для дитячого харчування. Технічні умови: ДСТУ 4084-2001. – [чинний від 2003-01-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2003. – С. 30 – (Національні стандарти України).

9. Дутка І.В. Тенденції розвитку ринку дитячого харчування в Україні / І.В. Дутка, О.І. Хоменко, Н.В. Геселева. // Вісник КНУТД. – К.: 2015. – № 4. – С. 70–74.

УДК 621:658.152(045)

Громова А.Є.,
асистент кафедри фінансів,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
Пивовар М.А.,
студентка,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛУЗІ МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Громова А.Є., Пивовар М.А. Оцінка інвестиційної діяльності галузі машинобудування в Україні. У статті проаналізовано структурну динаміку інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств у сучасних умовах розвитку інвестиційного середовища в Україні. Здійснено оцінку машинобудівної галузі України, завдяки чому виявлено проблеми, з якими стикаються машинобудівні підприємства; окреслено можливі перспективи розвитку машинобудування. Розглянуто фактори, що чинять найвагомійший вплив на машинобудівну галузь. У результаті проведеного аналізу запропоновано заходи, які необхідні для перетворення машинобудування в ефективну галузь, що динамічно розвивається. Результати дослідження свідчать про наявність поступового спаду виробництва деяких підприємств підгалузей машинобудування, що підтверджується статистичними даними. Доведено, що з метою розвитку машинобудівної галузі необхідно проводити постійний системний аналіз діяльності підприємств машинобудування.

Ключові слова: машинобудування України, інвестиційна діяльність, ефективна діяльність, оцінка ефективності машинобудування, машинобудівне підприємство.

Громова А.Є., Пивовар М.А. Оценка инвестиционной деятельности отрасли машиностроения в Украине. В статье проанализирована структурная динамика инвестиционной деятельности машиностроительных предприятий в современных условиях развития инвестиционной среды в Украине. Осуществлена оценка машиностроительной отрасли Украины, благодаря чему выявлены проблемы, с которыми сталкиваются машиностроительные предприятия; обозначены возможные перспективы развития машиностроения. Рассмотрены факторы, оказывающие весомое влияние на машиностроительную отрасль. В результате проведенного анализа предложены меры, необходимые для преобразования машиностроения в эффективную отрасль, которая динамично развивается. Результаты исследования свидетельствуют о наличии постепенного спада производства некоторых предприятий подотраслей машиностроения, что подтверждается статистическими данными. Доказано, что с целью развития машиностроительной отрасли необходимо проводить постоянный системный анализ деятельности предприятий машиностроения.

Ключевые слова: машиностроение Украины, инвестиционная деятельность, эффективная деятельность, оценка эффективности машиностроения, машиностроительное предприятие.

Gromova A.Ye., Pyvovar M.A. Estimation of investment activity of machine building in Ukraine. The article analyzes the structural dynamics of investment activity of machine building enterprises in modern conditions of developing the investment environment in Ukraine. The dynamics of the development of machine building industry in Ukraine is analyzed which resulted in highlighting identified of the problems faced by machine building enterprises. The possible future development of machine building has been outlined. The factors that have a significant influence on the engineering industry have been analyzed. As a result there have been offered the measures that are necessary to convert engineering into an effective industry of Ukraine that is rapidly growing. The results of the study which were supported by statistical data confirm the existence of a gradual decline in the functioning of some machine enterprises. It has been proved that the development of the engineering industry needs carrying out a continuous system of analysis of activities held by the machine building enterprises.

Key words: mechanical engineering of Ukraine, investment, effective work, evaluation of performance of mechanical engineering, engineering enterprise.

Постановка проблеми. Однією з найбільш гострих проблем сучасної України залишається досягнення стабільного економічного росту. Інвестиційні процеси належать до факторів, що здійснюють безпосередній вплив на динаміку економічного розвитку. Сучасні умови привели до значного спаду в інвестиційній діяльності. Вихід з інвестиційної кризи можливий лише за умови докорінного реформування системи загалом, а також аналізу показників, що впливають на ефективність інвестиційної діяльності підприємств машинобудування, і розроблення методів забезпечення ефективності інвестиційної діяльності машинобудівної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науці дослідженням та аналізом інвестиційних процесів підприємств машинобудівного комплексу займалися Ю.М. Барташевська, О.Я. Васюков, О.Л. Загорянська, О.В. Ковальчук, І.П. Косарева, І.П. Колот, М.М. Максименко, О.В. Носова, І.В. Олександренко, О.Д. Рябченко, М.В. Сорока та інші.

Мета статті – аналіз структури та динаміки здійснення інвестиційної діяльності підприємств машинобудування та визначення її особливостей у сучасних умовах розвитку інвестиційного середовища.

Виклад основного матеріалу. В умовах вільного ринку і жвавої міжнародної конкуренції у промислових підприємств виникає потреба в нових методологічних підходах до формування ефективної інвестиційної діяльності, які дають змогу вибрати оптимальний напрям діяльності, провести аналітичну підготовку і сформулювати реальні програми і плани розвитку підприємств. Успішна інвестиційна діяльність цієї галузі є основою функціонування будь-якого підприємства. Помилки підприємств у здійсненні інвестиційної діяльності не тільки занадто дорого обходяться їм самим, а й підсилюють безліч негативних економічних,

політичних і соціальних процесів у суспільстві, несуть загрозу національній і світовій екологічній безпеці.

Основним фактором, що визначає активізацію інвестиційної діяльності в українському машинобудуванні, є зростання попиту товарних ринків машинобудівної продукції. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності є одним із важливих етапів у процесі управління реальними інвестиціями; від того, наскільки якісно виконана така оцінка, залежить правильність ухвалення остаточного рішення про прийнятність конкретного інвестиційного проекту для підприємства. Цінність результатів оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів залежить, по-перше, від повноти і вірогідності вихідних даних, по-друге, від коректності методів, які використовуються під час їхньої обробки й аналізу [1, с. 550].

Для успішного аналізування стану машинобудівних підприємств варто дотримуватися визначеної послідовності, яка передбачає визначення мети здійснюваного аналізу, визначення об'єктів і встановлення основних напрямів аналізу, проведення розрахунків за визначеними показниками та формування висновків на підставі проведеного аналізу. Пропоноване аналізування загального стану машинобудівних підприємств доцільно здійснювати за показниками індексу виробництва, обсягу реалізації виробленої продукції, індексу цін виробленої та реалізованої продукції, обсягу експортно-імпорتنних операцій (табл. 1). Машинобудування в Україні орієнтоване в основному на внутрішній ринок.

Частка експорту машинобудування у загальному обсязі експорту товарів помітно спадає за останніх 7 років, окрім 2012 року, коли частка експорту становила 19,3%. За 9 місяців 2017 року бачимо показник 11,4% у частці експорту українського машинобудування, що становить 3 584 779 тис. дол. США. Най-

Таблиця 1

Динаміка індексів експорту-імпорту українського машинобудування за 2010–2017 роки

Показники	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (9 міс)
Показники експорту машинобудівної продукції, %								
Частка експорту машинобудування у загальному обсязі експорту товарів, %	17,8	17,4	19,3	16,8	13,6	12,5	11,9	11,4
У тому числі:								
Механічне обладнання; машини та механізми; електрообладнання та їх частини, %	11,0	9,9	10,2	11,0	10,5	10,3	10,0	9,6
транспортні засоби та шляхове обладнання, %	6,3	7,1	8,7	5,3	2,7	1,8	1,5	1,5
прилади та апарати оптичні та медико-хірургічні, %	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3
Показники імпорту машинобудівної продукції, %								
Частка імпорту машинобудування у загальному обсязі імпорту товарів, %	20,9	24,3	26,4	25,3	22,1	22,5	29,1	29,9
У тому числі:								
механічне обладнання; машини та механізми; електрообладнання та їх частини, %	13,4	15,5	15,5	16,2	16,0	16,7	20,1	19,9
транспортні засоби та шляхове обладнання, %	6,0	7,5	9,5	7,7	4,9	4,6	7,5	8,7
прилади та апарати оптичні та медико-хірургічні, %	1,5	1,3	1,4	1,4	1,2	1,2	1,5	1,3

Розроблено самостійно на основі джерел [2; 3].

2014–2017 рр., без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

більшу питому вагу в частці експорту машинобудування України займає механічне обладнання, машини та їх механізми, електрообладнання та їх запчастини протягом досліджуваних років. З 2013 року частка експорту транспортних засобів та шляхового обладнання різко зменшилася, що зумовлено економічною кризою та нестабільною політичною ситуацією в державі. У 2017 році експорт приладів та апаратів оптичних та медико-хірургічних знизився на 0,1% та становить 0,3% від загального обсягу структури зовнішньої торгівлі в Україні.

Щодо імпорту машинобудівної продукції, то з 2013 року помітний значний приріст показників. За 9 місяців 2017 року частка імпорту машинобудування у загальному обсязі імпорту товарів становить 29,9%. Механічне обладнання, машини та механізми, електрообладнання та їх частини в імпорті машинобудівної продукції займають найбільшу частку протягом останніх 8 років. Питома вага транспортних засобів та шляхового обладнання в імпорті галузі машинобудування збільшилася на 1,2% та становить 8,7% (3 074 851,2 тис. дол. США) за 9 місяців 2017 року.

Таким чином, назріла необхідність поліпшення структури експортно-імпортних потоків, посилення конкурентних позицій продукції галузей високотехнологічного сектору – позицій продукції галузей високотехнологічного сектору – машинобудування, хімії і нафтохімії, інфокомунікаційних технологій, програмного забезпечення тощо. Наявний виробничий потенціал підприємств галузі не відповідає структурі попиту. Питома вага потужностей з виробництва конкурентоспроможної продукції становить: з випуску комбайнів, ковальсько-пресових машин, тракторів – менше 10%, а з продукції інших підгалузей коливається від 14% (станкоінструментальна промисловість) до 48% (автомобільна промисловість) [4, с. 19].

Ще однією важливою проблемою розвитку машинобудування є поліпшення технологічної структури виробництва на основі заміщення застарілих технологій та основних фондів. Масштаби і характер проблем, що стоять перед підприємствами машинобудування в Україні, не дають змоги розраховувати на його швидкі успіхи в експортній діяльності. Питома вага експорту машин та обладнання в сукупному експорті країни збе-

рігається практично на колишньому рівні (10,3–10,6%). Натепер на світовому ринку машинотехнічної продукції Україна виступає як постачальник вузького кола спеціалізованих виробів, дедалі більший відсоток експорту становить техніка військового призначення та окремі види енергетичного обладнання, автомобільна техніка [2].

Важливими показниками визначення оцінки ефективності інвестиційної галузі машинобудування є показники обсягу реалізації промислової продукції. Детальніше розглянемо динаміку вищезазначених показників у табл. 2.

Проаналізувавши обсяги реалізації продукції галузі машинобудування (табл. 2), можна чітко простежити тенденцію спаду реалізації продукції машинобудівних підприємств, починаючи з 2013 року. Так, у 2013 році українські підприємства реалізували на 26 612,7 млн. грн. менше, ніж у 2012 році, а в 2014-му – на 12 001,9 млн. грн. менше, ніж у 2013 році, що викликано насамперед змінами, що відбувалися в країні у цей період. Але позитивна тенденція росту спостерігається в 2015 році, на цей період підприємства машинобудівної галузі реалізували продукції на 13 337 млн. грн. більше, ніж у 2014 році. У 2016 році порівняно з 2015-м спостерігається значне зниження показників, а саме на 12,25% [4, с. 20].

Якщо проаналізувати індекс промислової продукції, в тому числі машинобудівної, у відсотках до попереднього року, то ситуація виглядає таким чином (табл. 3).

Найменше значення показника для підприємств машинобудування характерне у 2014 році, де індекс становив лише 79,4%, що зумовлено, насамперед, нестабільною фінансово-економічною ситуацією в країні. Темп приросту в машинобудуванні за підсумками 2016 року становив близько 116% і був забезпечений переважно збільшенням обсягів виробництва саме кінцевої продукції, а не напівфабрикатів або комплектуючих. Найвищі показники обсягу реалізації промислової продукції спостерігаються у 2011 році, наступні три роки бачимо різкий спад машинобудування загалом. Якщо розглянути індекси промислової продукції за 9 місяців 2017 року, то можемо побачити, що за всіма видами товарів машинобудування показники зросли, що має позитивний напрям інвестицій у вищезазначену галузь.

Таблиця 2

Обсяг реалізації промислової продукції галузі машинобудування України за 2010–2016 роки, млн. грн.

Обсяг реалізації за видами	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Машинобудування (загалом)	97056,9	130847,9	140539,3	113926,6	101924,7	115261,7	131351,8
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	6691,4	11529	7876,8	7508,7	8133,4	8772,9	12366,1
Виробництво електричного устаткування	15755,2	16715,6	22141,3	21832,4	21005,7	24038,5	26594,6
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	30608,7	37622,8	37567,8	34782,4	33524,8	41998,0	50105,3
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	44001,6	64980,5	72953,4	49803,1	39260,8	40452,3	42285,8

Розроблено самостійно на основі джерел [2; 3].

2014–2016 рр., без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Таблиця 3

Динаміка індексів промислової продукції у 2011–2017 рр., % до попереднього року

Обсяг реалізації за видами	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (9 міс)
Машинобудування	115,9	96,7	86,8	79,4	85,9	102,0	107,1
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	110,2	97,3	95,0	87,6	87,5	102,3	105,8
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	119,0	100,5	79,6	64,3	85,0	98,4	113,5

Розроблено самостійно на основі джерел [2; 3].

2014–2017 рр, без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Таблиця 4

Капітальні інвестиції у підприємства машинобудування, 2010–2016 роки (млн. грн.)

Вид діяльності	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Машинобудування (всього)	4852,9	6763	7851	7353,3	6408,3	7482,7	9194,8
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	227,9	408,7	501,0	194,5	224,5	420,8	537,1
Виробництво електричного устаткування	663,5	632,7	673,4	1000,3	601,7	584,8	1402,3
Виробництво машин та устаткування, не віднесених до інших угруповань	1581,7	2162,2	2781,5	2132,1	2020,8	1945,4	2318,3
Виробництво автотранспортних засобів	1680,2	2422,7	2815,4	3122,9	2627,7	3332,1	3388,1
Інші види переробної промисловості, ремонт і монтаж машин та устаткування	699,6	1136,7	1079,7	903,5	933,6	1199,6	1549,0

Розроблено самостійно на основі джерел [2; 3].

2014–2016 рр, без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Галузь електричного устаткування недоотримала у 2015 році капітальних інвестицій порівняно з 2013 роком 415,5 млн грн., причому показник 2015 року є найбільш наближеним до показника 2010 року [4, с. 25], що можна побачити у табл. 4.

Обсяг капітальних інвестицій у сферу машинобудування також має певну закономірність. Найбільший обсяг капітальних інвестицій у сферу машинобудування відстежується в 2012 та 2016 роках, а після 2012 року галузі машинобудування мають різну динаміку вкладення капітальних інвестицій залежно від профілю (виду діяльності). У 2016 році значний вклад отримує галузь виробництва автотранспортних засобів, найменше інвестицій отримало виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції. Загалом інвестицій в машинобудування у 2016 році здійснено майже на 19% більше порівняно з 2015 роком.

Проблема низької інвестиційної активності загострюється в умовах критичної зношеності основних засобів в економіці України. У 2014 р. загальний ступінь їх зношеності за всіма видами діяльності галузі машинобудування досяг 77,3% (на початок 2014 р.). Для здійснення інвестиційної діяльності підприємства необхідні інвестиційні ресурси, формування і фінансування яких здійснюється за рахунок зовнішніх і внутрішніх джерел. Зовнішніми джерелами є:

- позикове фінансування – кредитування (довго- і короткострокові кредити, позики, лізинг та ін.);
- державні та позабюджетні джерела.

Внутрішні джерела:

- надходження інвестиційних ресурсів від власників підприємства (емісія акцій або збільшення паїв та кількості власників);

– власне фінансування – за рахунок прибутку, амортизаційних відрахувань, коштів від ліквідації зайвих активів;

– залучені кошти, одержувані від продажу акцій, цільові внески, засновники підприємства.

Рациональний обсяг інвестування визначається фінансовими можливостями підприємства машинобудування і станом його майна. При цьому зіставляються витрати із залучення коштів та доходи від інвестицій з урахуванням ризику втрат інвестиційного капіталу. Оскільки ризики з різних напрямів інвестування неоднакові, то вважається економічно виправданим здійснювати вкладення в активи різної ліквідності.

Показники діяльності машинобудування не стали винятком у загальних тенденціях покращення показників економіки України у 2015 році. За даними Державної служби статистики України у 2015 році обсяги продукції машинобудування підвищилися порівняно з 2014 роком на 21,6%, що перевищує рівень зростання у промисловості (11,2%) [5, с. 25].

До факторів, що стимулюють інвестиційну діяльність підприємств машинобудування на рівні держави, відносять:

1) розвиток інститутів фінансового ринку (банків, інвестиційних фондів, спільних фондів банківського управління та страхових фондів), які акумулюють переважну частину швидко зростаючих внутрішніх заощаджень;

2) скорочення чистого відтоку капіталу з лінії недержавного сектора і зменшення розриву між валовим заощадженням і валовим нагромадженням;

3) створення спеціальних режимів сприяння інвестиціям – приділяється особлива увага можливостям

використання механізмів промислово-виробничих, техніко-впроваджувальних і туристично-рекреаційних особливих економічних зон, технопарків у сфері високих технологій з метою розширення приватних інвестицій;

4) стабілізацію законодавчої та нормативної бази з метою забезпечення сприятливих умов розвитку підприємництва;

5) невтручання органів державної виконавчої влади в господарську діяльність суб'єктів підприємництва;

6) забезпечення всім суб'єктам господарювання захисту прав власності, майна, результатів праці, а також інтелектуальної власності [6, с. 49].

У зв'язку з цим актуальним є завдання вдосконалення внутрішньогалузевої структури самого підприємства машинобудування. Одним із напрямів має стати, на наш погляд, збільшення частки високорентабельних видів продукції, що дають змогу підвищити техніко-технологічний рівень підприємств інших галузей.

Висновки. Пріоритетними завданнями підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств машинобудування є створення належно функціонуючого механізму забезпечення ефективної інвестиційної діяльності підприємств машинобудування; забезпечення доцільного фінансового аналізу підприємства та оцінка рівня інвестиційних ризиків; можливе покращення інвестиційного клімату та забезпечення інвестиційної привабливості за рахунок надання точної, об'єктивної та повної інформації всім суб'єктам інвестиційної діяльності (акціонерам, інвесторам, кредиторам) про фінансово-економічний стан підприємства; удосконалення системи бухгалтерського обліку за рахунок виконання функцій джерела формування економічних показників. Всі показники в сукупності забезпечують ефективну інвестиційну діяльність підприємства машинобудування, а тому їх дослідження та аналіз є сьогодні запорукою розвитку машинобудівної галузі в Україні.

Список використаних джерел:

1. Мельник Л.Г. Экономика предприятия / Л.Г. Мельник. – Сумы: «Университетская книга», 2003. – 550 с.
2. Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/451>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
4. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи / Ю.М. Барташевська // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 1 (8). – С. 19–25.
5. Максименко М.М. Машинобудування. Проблематика галузі [Scientific breakthrough engineering] / М.М. Максименко // Економіка підприємства. – 2015. – № 47. – С. 24–27.
6. Васюков О.Я. Машинобудування в Україні [Engineering in Ukraine] / О.Я. Васюков / Економіка підприємства – 2014 – № 45. – С. 49–52.

УДК 658.114.5.014.1

Гуцалюк О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності,
Центральноукраїнський національний технічний університет

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ БАЗИС УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМ ПОЗИЦІОНУВАННЯМ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Гуцалюк О.М. Інтеграційний базис управління конкурентним позиціонуванням корпоративних підприємств. У статті процеси корпоративної інтеграції подано як підґрунтя для конкурентного позиціонування об'єднання підприємств. У розрізі ідентифікованих сфер прояву конкурентних переваг суб'єктів господарювання подано особливості використання таких переваг корпоративними інтегрованими об'єднаннями. Визначено систему ефектів синергії інтеграційної взаємодії, яку покладено в основу розроблення інтеграційної стратегії підвищення конкурентоспроможності корпоративних підприємств. Розвинуто матричний підхід до вибору стратегії та параметрів конкурентного позиціонування корпоративних підприємств. Деталізовано першопричини досягнення конкурентних переваг підприємства на інтеграційному підґрунті.

Ключові слова: корпоративне інтеграційне об'єднання, конкурентоспроможність, інтеграційний розвиток, конкурентне позиціонування, синергія.